

รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต

Administrative Model for the Development of Vocational Teachers in Exploration
and Exploitation to Enhance Teaching Profession and Quality of Life

พัฒนกิจ วงศ์ลาศ,¹ โกศล มีคุณ, ศักดิ์ชัย นิรันธทวี, และ วิภาภรณ์ ภูวัฒนกุล

Pattanakit Wonglas¹, Kosol Meekun, Sakchai Nirunthawee, Vipaporn Poovatanakul

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยพะเยา

College of Management, University of Phayao

Email: 62160151@up.ac.th¹

Received 8 June 2023; Revised 19 June 2024; Accepted 29 August 2024.

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ 2) ศึกษากลุ่มครูอาชีวศึกษาที่ควรได้รับการพัฒนาและปัจจัยส่งเสริม 3) ตรวจสอบรูปแบบเชิงสาเหตุพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ และ 4) พัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต ใช้วิธีวิจัยแบบผสมเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยเป็นครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 324 คน ได้จากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ เป็นแบบวัดมาตราส่วนรวมค่า แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมินรูปแบบ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การทดสอบที การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล

ผลการวิจัยพบว่า 1) ตัวแปรปัจจัยทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 60.2 และ 64.0 ตามลำดับ โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ 2) กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่สมควรได้รับการพัฒนา ก่อนมี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีอายุมากกว่า 40 ปี และกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีตำแหน่งข้าราชการครู ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญสำหรับครูอาชีวศึกษาสองกลุ่มดังกล่าวคือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ 3) รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยอธิบายได้ร้อยละ 98.1 4) รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต ทั้งส่วนที่เป็นรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาที่ดำเนินการโดยผู้บริหาร และส่วนที่เป็นรูปแบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมจิตลักษณะสำคัญของครูอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม โดยมีค่าเฉลี่ยรายด้านและรวมสูงกว่าเกณฑ์ 70/75 ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าองค์ความรู้นี้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ และนำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป

คำสำคัญ : ปัจจัยเชิงสาเหตุ; รูปแบบการบริหาร; ยกระดับวิชาชีพครู, คุณภาพชีวิต

Abstract

The purposes of this research were 1) studied the causal factors of exploration and exploitation behaviors. 2) studied the group of vocational teachers who should be developed first and the factors that should be promoted. 3) Examined the causal factors model of exploration and exploitation behaviors. 4) developed and evaluated the administration model development for vocational teachers. This study used quantitative and qualitative mixed method. The sample consisted of 324 teachers under the Office of the Vocational Education Commission obtained by multi-stage sampling. Research were : 11 Summated rating scales with reliability (α) from .691 to .926, interviewing form, and model assessment form. The Statistics used for data analysis were t-test, Multiple regression Analysis, and Path Analysis.

The results showed that: 1) The three groups variable explained exploration and exploitation behavior of Vocational Teachers at 60.2 percentage and 64.0 percentage respectively. The important variables were : positive attitudes towards acquiring exploration and exploitation, receiving the social support, future orientation and self control, and access to social media. 2) There were two groups of vocational teachers who deserved to be developed, namely those who over 40 years of age and more with government teacher position. The important contributing factors are : positive attitudes towards exploration and exploitation, -3) A Casual factor model of exploration and exploitation behaviors of vocational education teachers was consistent with the empirical data, the result of the explanation was at 98.1 percentage. 4) The administrative model for the development of vocational teachers in exploration and exploitation to enhance teaching profession and quality of life assessed by experts. Moreover, the model for the development of vocational teachers to enhance significant mental traits with the On-The-Job training program with mean in each aspect and overall was also higher than the 70/75 criteria. This research is useful for executives and those involve in the development of vocational teachers in exploration and exploitation of knowledge to enhance professional quality and the quality of life.

Key words : Causal factors; Administrative model; Vocational teachers; Enhance Teaching Profession; Quality of Life

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างและพัฒนาพลเมืองให้มีคุณภาพ การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาคนให้มีคุณภาพจำเป็นต้องอาศัยระบบการศึกษาซึ่งผู้ที่เป็นกุญแจที่สำคัญคือครูในการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่ ด้านอาชีวศึกษาต้องปรับตัวให้สอดคล้องและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและโลกอนาคต การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, 2561) ครูมีบทบาทสำคัญยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพราะครูคือผู้สร้างคุณภาพให้แก่ผู้เรียน ผู้ประกอบวิชาชีพ

ครูจึงจำเป็นต้องเป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ตลอดถึงการไฝ่พัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ ทั้งด้านวิชาชีพครู บุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ ให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าทางวิชาการ ตลอดจนเทคโนโลยีต่าง ๆ โดยปฏิบัติตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ 1) การเรียนรู้ให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม (Learn) ซึ่งเป็นโจทย์ที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 2) การไม่ยึดติดกับสิ่งที่เรียนรู้มา (Unlearn) ต้องปรับตัวให้ทันตลอดเวลา และ 3) สิ่งที่อยู่ตามบริบทใหม่ ๆ ต้องเรียนรู้สถานการณ์ (Relearn) หรือเหตุการณ์จากมุมมองใหม่ที่แตกต่างไปจากเดิม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพ, 2559)

ดังนั้นครูอาชีวศึกษาจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมให้ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ทักษะและความชำนาญ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ ภาษาสื่อสารและการคิดวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ (ปรัชญนันท์ นิลสุข, 2561) และที่สำคัญคือครูอาชีวศึกษาต้องเป็นผู้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน ใฝ่แสวงหาพัฒนาทักษะวิชาชีพอยู่อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะพฤติกรรมแสวงหาความรู้ (exploration) ซึ่งเป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการค้นหา ทดลอง วิจัย ค้นหาเทคโนโลยี และพฤติกรรมการใช้ประโยชน์องค์ความรู้ (Exploitation) ซึ่งเป็นการคัดเลือก การขยายผลความรู้ที่มีอยู่เดิม เป็นการสร้างทางเลือกเพิ่มประสิทธิภาพ เพิ่มขีดความสามารถของเทคโนโลยีและนวัตกรรม (March, 1991) โดยที่สาเหตุของการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ตามแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) (Magnusson and Endler, 1977) เกิดจากสาเหตุสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) สาเหตุด้านสถานการณ์ 2) สาเหตุด้านจิตลักษณะเดิม 3) สาเหตุร่วมจากปฏิสัมพันธ์ของสถานการณ์และจิตลักษณะเดิม และ 4) สาเหตุด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์

การพัฒนาพฤติกรรมครูอาชีวศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทราบปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมนั้นเสียก่อน เมื่อทราบสาเหตุที่ชัดเจนแล้วจึงทำการพัฒนาโดยสร้างสาเหตุเพื่อให้เกิดผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อไป การวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาตามแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม ศึกษากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนามาก่อน รวมทั้งศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต โดยมุ่งหวังว่าการวิจัยดังกล่าวจะเป็นประโยชน์ในการกำหนดนโยบาย การแสวงหา ส่งเสริม และ/หรือพัฒนาครูอาชีวศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มบุคลากรสำคัญของการอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 4 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูอาชีวศึกษา
2. เพื่อศึกษากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนามาก่อน และปัจจัยส่งเสริมพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูอาชีวศึกษา
3. เพื่อตรวจสอบรูปแบบเชิงสาเหตุพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูอาชีวศึกษา
4. เพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต

ได้มีการตั้งสมมติฐานเพื่อทดสอบ และนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยทั้ง 4 ประการดังกล่าว

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งหารูปแบบการบริหารการพัฒนาครูวิชาชีพศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าหลักการ แนวคิด และทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาและใช้องค์ความรู้

จากการประมวลเอกสารแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่า การแสวงหาความรู้ (Exploration) เป็นกระบวนการค้นหาความรู้ใหม่ การคิดค้น ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม ยืดหยุ่น กล้าที่จะเสี่ยง ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลง มุ่งสิ่งที่จะกระทำในอนาคต โดยแหล่งการแสวงหาความรู้ได้จากบุคคลต้นแบบ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ครอบครัว เครือข่ายชุมชน ห้องสมุด สื่อประเภทต่าง ๆ บทความ คู่มือ ตำราเอกสาร รูปแบบการแสวงหาทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร การฟัง การอ่าน การดู การค้นคว้าวิจัย การระดมความคิด การประชุม อบรมสัมมนา และจากรูปแบบสื่อสังคมออนไลน์ ในด้านการใช้องค์ความรู้ (exploitation) เป็นกระบวนการการปรับปรุงหรือเพิ่มประสิทธิภาพรูปแบบ วิธีการ หรือความรู้ ทักษะที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น (march, 1991) ขณะที่ การแสวงหาและใช้องค์ความรู้มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาและประสิทธิภาพของบุคคลและองค์กร เป็นการปรับปรุงพัฒนาให้เกิดแหล่งข้อมูลใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ได้เปรียบคู่แข่งขัน เป็นการสร้างมาตรฐานให้สูงขึ้น มีนวัตกรรมหรือรูปแบบใหม่ ๆ บุคคลได้รับข้อมูลความรู้ใหม่ที่ทันสมัย รวดด้าน เกิดทักษะใหม่ ๆ ความคิดสร้างสรรค์ ปรับกิจกรรมหรือวิธีการที่มีอยู่เดิมให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

สำหรับการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้จะเกิดขึ้นได้ใน 7 ด้าน (Popadiuk and Vidal, 2009) คือ ความรู้ภายใน ประสิทธิภาพ กลยุทธ์ ค่าใช้จ่าย นวัตกรรมใหม่ การแข่งขัน และหุ้นส่วน และลักษณะของการเกิดองค์ความรู้ได้ใน 3 ลักษณะ คือ การใช้ประโยชน์จากความรู้เดิม (exploitation) การใช้องค์ความรู้ใหม่ (exploration) และการประมวลและการเข้ารหัสความรู้ (codification) โดยที่องค์กรสามารถใช้ประโยชน์และการแสวงหาองค์ความรู้ 4 ประเภท คือ การสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Socialization) การปรับเปลี่ยนสู่ภายนอก (Externalization) การปรับเปลี่ยนสู่ภายใน (Internalization) และการผสมผสาน (Combination)

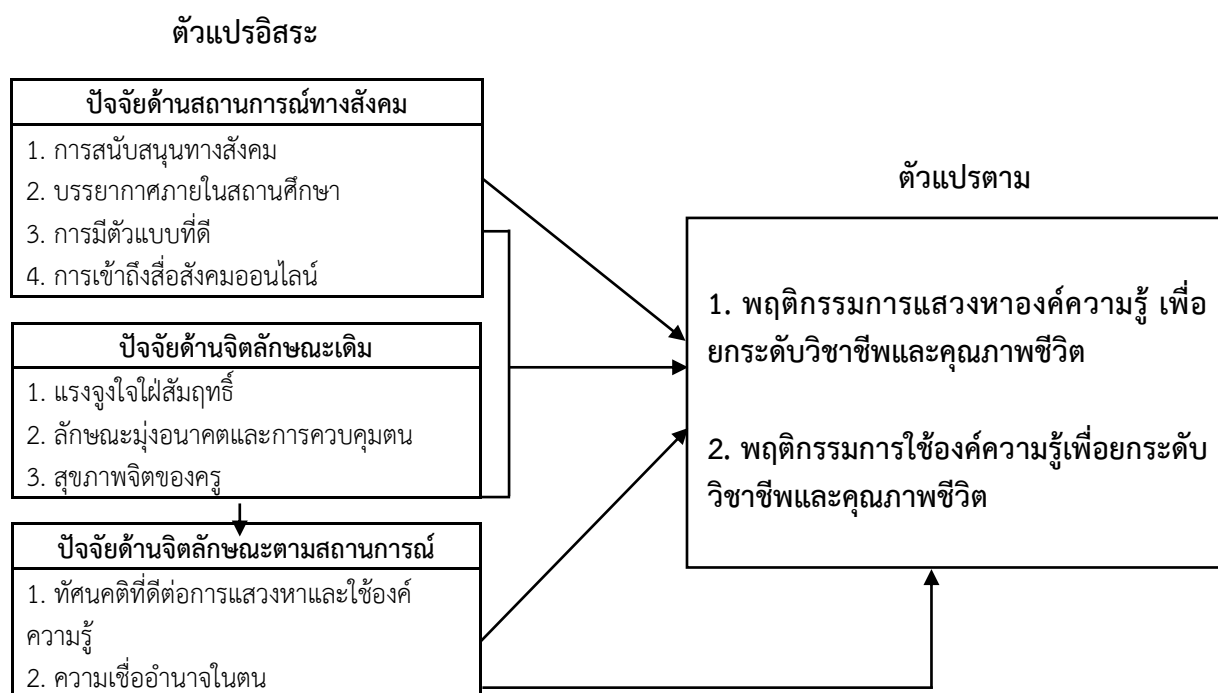
รูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)

รูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) เป็นรูปแบบที่ศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์ นักจิตวิทยาสังคมกลุ่มหนึ่ง (Magnusson and Endler, 1977) ได้สรุปว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุ 4 ประเภท คือ ลักษณะของสถานการณ์ปัจจุบัน จิตลักษณะเดิมของผู้กระทำ จิตลักษณะร่วมกับสถานการณ์ ที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical interaction) อาจวิเคราะห์ได้โดยการใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง โดยมีตัวแปรทางจิตและสถานการณ์เป็นตัวแปรอิสระ 2 ตัว และพฤติกรรมเป็นตัวแปรตาม

การวิจัยครั้งนี้ มีพื้นฐานที่ได้จากการประมวลหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกำหนดโครงสร้างการวิจัยจากรูปแบบทฤษฎีปฏิสัมพันธ์นิยม (Magnusson and Endler, 1977) และการคัดสรรตัวแปรจิตลักษณะจากทฤษฎีต้นไม้อัจริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2544) กล่าวโดยภาพรวมตัวแปรผลของการศึกษาเป็นพฤติกรรมของครูวิชาชีพศึกษาสองประการ คือการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูวิชาชีพศึกษา ตัวแปรสาเหตุมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์

จากการประมวลเอกสารปัจจัยเชิงเหตุของพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูวิชาชีพศึกษา พบว่า มีตัวแปรสำคัญในกลุ่มลักษณะสถานการณ์ทางสังคม มี 4

ตัวแปร คือ 1) การได้รับการสนับสนุนทางสังคม 2) บรรยากาศภายในสถานศึกษา 3) การมีตัวแบบที่ดี 4) การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ กลุ่มจิตลักษณะเดิม มี 3 ตัวแปร คือ 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ 2) ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน 3) สุขภาพจิตของครู และกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ มี 2 ตัวแปร 1) ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ และ 2) ความเชื่ออำนาจในตน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด วิธีการวัด และงานวิจัยที่พบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ทำให้สามารถกำหนดนิยามปฏิบัติการของตัวแปร ตั้งสมมติฐานเพื่อการทดสอบตอบวัตถุประสงค์การวิจัย และ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของตัวแปรสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ ดังภาพ 1

ภาพ 1 กรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ของตัวแปร

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีวิจัยเป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ(Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาจำนวน 234 คน เลือกโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi stage sampling) เครื่องมือที่ใช้ ประกอบด้วย 1) แบบวัดตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ จำนวน 11 แบบวัด ซึ่งเป็นแบบมาตรประเมินรวมค่า มีค่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อความกับคะแนนรวม(r item-total correlation) .141 ถึง .808 มีค่าความเที่ยงที่หาโดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) .691 ถึง .926 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายเปิด และ 3) แบบประเมินรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นแบบให้ตอบโดยประเมินค่า

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 1 ข้อมูลเชิงเป็นเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ และโปรแกรม IBM SPSS Amos สถิติที่ใช้มีทั้งสถิติพื้นฐานและสถิติอ้างอิง โดยสถิติทดสอบสมมติฐาน คือ t-test, Multiple Regression Analysis (MRA) แบบ Stepwise

รวมทั้ง Path Analysis ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยระยะที่ 2 ข้อมูลในส่วนที่เป็นการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ข้อมูลจากการประเมินรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูวิชาชีพครูอาชีวศึกษาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยร้อยละ และเทียบกับเกณฑ์ (70/75)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล และผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูอาชีวศึกษา พบว่า

1.1 ตัวแปรปัจจัย 3 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมแสวงหาองค์ความรู้ ได้ร้อยละ 60.2 โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (AE) การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (SS) ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน (FO) และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (AM)

1.2 ตัวแปรปัจจัย 3 กลุ่ม อันได้แก่ กลุ่มตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มตัวแปรจิตลักษณะเดิม และกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมใช้องค์ความรู้ ได้ร้อยละ 64 โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (AE) การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (SS) การเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (AM)

สรุปได้ว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ ได้ร้อยละ 60.2 และ 64.0 ตามลำดับ โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ผลดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงผลสัมประสิทธิ์การถดถอยของการอธิบายพฤติกรรมแสวงหาและการใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาด้วยกลุ่มตัวแปรปัจจัยสถานการณ์ทางสังคม กลุ่มตัวแปรลักษณะเดิมและกลุ่มตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์

พฤติกรรมแสวงหาองค์ความรู้ (BE1)					พฤติกรรมใช้องค์ความรู้ (BE2)				
Variables/ Constant	Unstandardize d Coefficients		Beta	t	Variables/ Constant	Unstandardize d Coefficients		Beta	t
	B	Std. Error				B	Std. Error		
1. (Constant)	1.170	.180		6.519**	1. (Constant)	1.382	.163		8.473**
2. AE	.366	.053	.388	6.979**	2. AE	.317	.048	.347	6.568**
3. SS	.216	.041	.266	5.215**	3. SS	.272	.037	.345	7.318**
4. FO	.104	.027	.153	3.843**	4. AM	.171	.037	.218	4.679**
5. AM	.102	.040	.126	2.537*					
R = .776 R ² = .602					R = .800 R ² = .640				

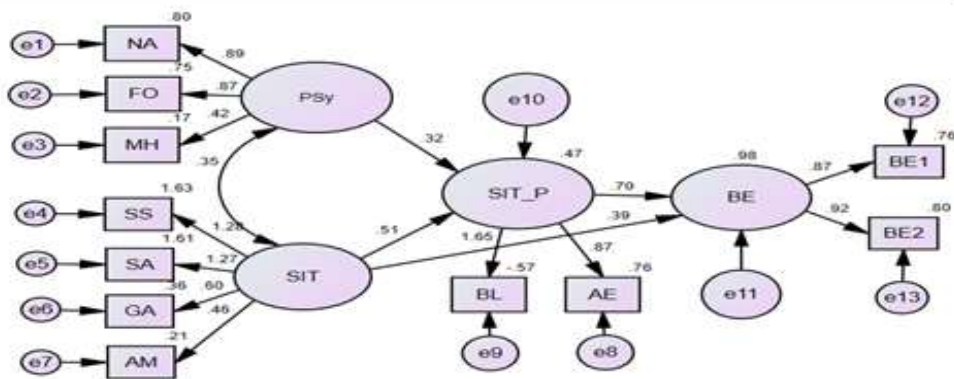
หมายเหตุ: ** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหากลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน และปัจจัยส่งเสริม พบว่า

กลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน มีจำนวน 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีอายุมากกว่า 40 ปี และกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีตำแหน่งข้าราชการครู ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญสำหรับครูอาชีวศึกษาสองกลุ่มดังกล่าวคือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบรูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา ได้พบว่า

รูปแบบที่พัฒนาเป็นโมเดลตั้งต้นนั้นยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงได้มีการปรับรูปแบบหลังจากปรับรูปแบบแล้ว พบว่า รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ในระดับดี ($\chi^2=14.158$, $df.=5$, $p\text{-value}= 0.15$, $\chi^2/df.=2.832$, $GFI=.992$, $AGFI=.965$, ค่า $CFI=.997$, $RMSEA=.075$, $RMR=.012$) และปัจจัยเชิงสาเหตุในกรอบแนวคิดทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 98.1 [R^2 of Model (BE) = 0.981] ดังภาพ 2

ภาพ 2 รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา เมื่อพิจารณาถึงอิทธิพลเชิงสาเหตุ พบประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

1) ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกโดยรวมสูงสุด (TE) ต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา (BE) คือ กลุ่มสถานการณ์ทางสังคม [ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (SS) บรรยากาศภายในสถานศึกษา (SA) การมีตัวแบบที่ดี และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (AM)] (TE=.746) รองลงมา คือ จิตลักษณะตามสถานการณ์ [ประกอบด้วย ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (AE) ความเชื่ออำนาจในตน (BL)] (TE=.703) และกลุ่มจิตลักษณะเดิม [ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (NA) ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน (FO) และสุขภาพจิตของครู (MH)] (TE=.221) ตามลำดับ (ดูตาราง 2)

2) ตัวแปรที่มีอิทธิพลเชิงบวกทางตรงสูงสุดต่อพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา คือ จิตลักษณะตามสถานการณ์ [ประกอบด้วย ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (AE) ความเชื่ออำนาจในตน (BL)] (DE=.703) รองลงมา คือ กลุ่มสถานการณ์ทางสังคม [ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (SS) บรรยากาศภายในสถานศึกษา (SA) การมีตัวแบบที่ดี และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (AM)] (DE=.387) (ดูตาราง 2)

3) ตัวแปรที่มีอิทธิพลโดยอ้อมของพฤติกรรมกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาที่เด่นชัด คือ กลุ่มสถานการณ์ทางสังคม [ประกอบด้วย การได้รับการสนับสนุนทางสังคม (SS) บรรยากาศภายในสถานศึกษา (SA) การมีตัวแบบที่ดี และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ (AM)] (IE=.359) รองลงมา คือกลุ่มจิต

ลักษณะเดิม [ประกอบด้วย แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (NA) ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน (FO) และ สุขภาพจิตของครู (MH)] ($IE=.221$) ที่ส่งผลทางอ้อมโดยผ่านกลุ่มจิตลักษณะตามสถานการณ์ไปยังพฤติกรรม การแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา (ดูตาราง 2)

ตาราง 2 แสดงค่าอิทธิพลทางตรง (DE) และอิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE) ของตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล					
	จิตลักษณะตามสถานการณ์ (SIT_P)			พฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (BE)		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
จิตลักษณะเดิม (PSy)	.315	-	.315	-	.221	.221
สถานการณ์ทางสังคม (SIT)	.510	-	.510	.387	.359	.746
จิตตามสถานการณ์ (SIT_P)	-	-	-	.703	-	.703
R^2		.473			.981	

4. ผลการพัฒนาและตรวจสอบรูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต

ได้มีผลการพัฒนารูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต และการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแยกผลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1. รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษา ซึ่งดำเนินการโดยผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ 1) การบริหารจัดการสถานการณ์ทางสังคม และ 2) การบริหารการพัฒนาจิตลักษณะสำคัญของครูอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม พบว่า ผลการประเมินรายด้าน มีค่าเฉลี่ยร้อยละตั้งแต่ 87.50 ถึง 91.43 เมื่อรวมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 89.55 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/75

4.2 รูปแบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมจิตลักษณะสำคัญของครูอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม ซึ่งดำเนินการโดยคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ 5 คณะ พบว่า ผลการประเมินรายด้าน มีค่าเฉลี่ยร้อยละตั้งแต่ 87.00 ถึง 88.29 เมื่อรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.71 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/75 และเมื่อพิจารณาเป็นรายคณะ มีค่าเฉลี่ยร้อยละตั้งแต่ 86.25 ถึง 89.82 เมื่อรวมทุกคณะมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 87.71 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/75

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยจะดำเนินการตามประเด็นที่สรุปผลไว้ที่ผ่านการทดสอบสมมติฐาน และตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ตัวแปรปัจจัยทั้ง 3 กลุ่ม ร่วมกันอธิบายพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ได้ร้อยละ 60.2 และ 64.0 ตามลำดับ โดยมีตัวแปรสำคัญ คือ ทักษะการติดต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ จากผลการวิจัยที่พบเช่นนี้ กล่าวได้ว่า ตัวแปรทั้งสี่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสำคัญและเป็นอิทธิพลในทางบวก แสดงว่า ถ้าต้องการให้ครูอาชีวศึกษามีพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพิ่มขึ้นก็ควรที่จะได้มีการพัฒนาให้มีปัจจัยทั้งสี่ประการเพิ่มขึ้นเสียก่อน **ปัจจัยแรก** ทักษะการติดต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้

มีความสำคัญต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ด้วยเหตุที่ทัศนคติเป็นลักษณะทางจิตใจของบุคคล ที่เริ่มจากความรู้เชิงประเมินที่บุคคลมีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เกิดความรู้สึกเชิงบวกหรือเชิงลบตามมา แล้วเกิดความพร้อมที่จะกระทำต่อสิ่งนั้นตามความรู้สึกดังกล่าว มีงานวิจัยที่พบเกี่ยวกับทัศนคติมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น งานวิจัยของ อมรรัตน์ ห่อพรม (2559) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบของข้าราชการครู พบว่า ทัศนคติต่อพฤติกรรมรับผิดชอบมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบของข้าราชการครู ขณะที่ผลวิจัยของ พิพัฒน์ ศรีไพบุลย์ (2563) ที่ศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของข้าราชการครู สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ทัศนคติเป็นตัวทำนายสำคัญในการทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างอุทิศตนของครู ส่วนผลงานวิจัยของ ปาจริย ทรงเสรี และวิชุดา กิจธรรม (2560) ที่ศึกษาปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมไม่เรียนรู้ พบว่า ตัวทำนายสำคัญในการทำนายพฤติกรรมไม่เรียนรู้ของนักเรียนคือ ทัศนคติต่อพฤติกรรมไม่เรียนรู้ **ปัจจัยที่สอง** การได้รับสนับสนุนทางสังคม การที่ครูอาศัยศึกษาได้รับรู้ หรือรู้สึกถึงการได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากบุคคลใกล้ชิดในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ ทั้งในด้านอารมณ์ ข้อมูลข่าวสาร และวัสดุ อุปกรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดุจเดือน พันธมนาวิน (2556) ที่พบว่า ตัวแปรสถานการณ์ทางสังคม คือ การสนับสนุนทางสังคมเป็นตัวแปร 1 จาก 5 ตัวแปรที่อธิบายความสุขในชีวิต (ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตใจ) ของนักเรียนมัธยมได้อย่างชัดเจน และ Chen (1969) ที่ได้ศึกษาการสนับสนุนทางสังคมของครูในประเทศไทย พบว่า ระดับการสนับสนุนทางสังคมเพิ่มมากขึ้น ทำให้ความท้อแท้ในการทำงานของครูลดลง และการสนับสนุนทางสังคมจากเพื่อนครูในโรงเรียนมีส่วนช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการทำงานมากขึ้น

ปัจจัยที่สาม ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ซึ่งเป็นความสามารถในการคาดการณ์ในอนาคตว่าสิ่งที่กระทำลงไปในปัจจุบัน จะส่งผลอย่างไร ในปริมาณเท่าใด ต่อใคร ตลอดจนความสามารถในการอดได้ รอได้ (ดุจเดือน พันธมนาวิน, 2553) พบวิจัยที่ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม ดังเช่นผลงานวิจัยของ ดุจเดือน พันธมนาวิน และอัมพร ม้าคะนอง (2547) ที่พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนร่วมกับตัวแปรในกลุ่มจิตลักษณะเดิม สามารถทำนายพฤติกรรมการสอนของครูคณิตศาสตร์ในกลุ่มรวมได้ร้อยละ 16.90 งานวิจัยของศุภาวดี บุญญวงศ์ (2552) พบว่า ครูที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์แก่นักเรียนมาก ในปีเดียวกันที่ ศิวกานต์ อิมาชัย (2552) พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนร่วมกับอีก 6 ตัวแปร ร่วมกันสามารถพยากรณ์พฤติกรรมการพัฒนาตนให้รอบรู้ของข้าราชการครูได้ร้อยละ 76.8 โดยที่ลักษณะมุ่งอนาคตและควบคุมตนพยากรณ์ได้มากที่สุด **ประการสุดท้าย** ปัจจัยการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ที่มีบทบาทร่วมอธิบายพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ คือ การที่ครูอาศัยศึกษาได้ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อดิจิทัล ที่ทำงานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยน แบ่งปันการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ ด้วยการเข้าร่วมเครือข่ายออนไลน์ ทำให้ค้นคว้าหาความรู้ได้โดยไร้ขีดจำกัดในเรื่องของเวลาและสถานที่ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภาวดี สืบสนธิ์ และนฤมล รักษาสุข (2546) ที่กล่าวว่า แหล่งสารสนเทศ สื่ออิเล็กทรอนิกส์มีความสะดวกในการเข้าใช้รวดเร็วโดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ ทำให้ผู้ใช้ได้รับสารสนเทศทันเวลาที่ต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิเชษฐ จุลรอด (2562) ที่ศึกษาพฤติกรรมการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อการเรียนการสอน ของอาจารย์ในสถาบันการศึกษาเอกชนจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วัตถุประสงค์ของการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ ใช้เพื่อทำงานและการติดต่อสื่อสารมากที่สุด และพฤติกรรมในการจัดการเรียนการสอน ใช้สืบค้นข้อมูลเพื่อผลิตสื่อการสอน มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด จากหลักฐานความสำคัญของจิตลักษณะ 2 ประการ และสถานการณ์ทางสังคม 2 ประการดังกล่าว มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลและเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมต่าง ๆ ของครู สามารถอธิบาย

พฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาได้เป็นอย่างดี สนับสนุนงานวิจัยที่ผ่านมาและทฤษฎีสำคัญอย่างชัดเจน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน คือ กลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีอายุมากกว่า 40 ปี และกลุ่มครูอาชีวศึกษาที่มีตำแหน่งข้าราชการครู ซึ่งกลุ่มที่ควรได้รับการพัฒนาก่อน ไม่ได้หมายถึงมีพฤติกรรมเป้าหมายต่ำจนเกิดปัญหา เพียงแต่เป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมน้อยกว่ากลุ่มคู่เปรียบเทียบกับเท่านั้น และการที่ได้พบกลุ่มควรได้รับการพัฒนาก่อน ทำให้ผู้บริหารทั้งส่วนกลางและสถานศึกษามีทางเลือกในการตัดสินใจในการพัฒนามากยิ่งขึ้น ซึ่งจะดำเนินการได้รวดเร็วและบริหารจัดการได้สะดวกมากกว่า จาก ผลที่พบดังกล่าวสามารถอธิบายได้ว่า ครูอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมการแสวงหาองค์ความรู้ (Exploration) น้อย เป็นครูอาชีวศึกษาที่มีอายุมากกว่า 40 ปี และครูอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ (Exploration and Exploitation) น้อย เป็นครูอาชีวศึกษาที่มีตำแหน่งข้าราชการครู ปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญสำหรับครูอาชีวศึกษาสองกลุ่มดังกล่าวคือ ทักษะที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งถ้าจะพัฒนากลุ่มครูอาชีวศึกษาทั้งสองกลุ่มให้มีพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้มากยิ่งขึ้น ควรที่จะต้องพัฒนาปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม 2 ประการ และปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ 1 ประการ ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมดังกล่าว

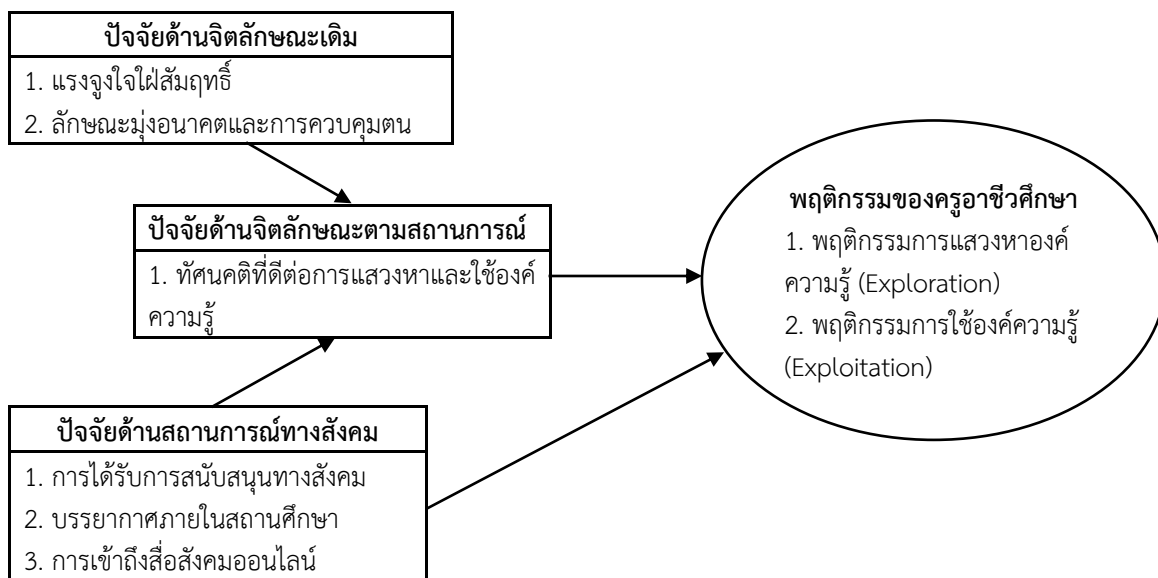
ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตของครูอาชีวศึกษา สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยกลุ่มตัวแปรเชิงสาเหตุในรูปแบบ (Model) คือ ตัวแปรจิตลักษณะเดิม (PSy) ตัวแปรปัจจัยสถานการณ์ทางสังคม (SIT) และตัวแปรจิตลักษณะตามสถานการณ์ (SIT_P) ทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 98.1 ซึ่งผลดังกล่าวนี้สนับสนุนแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ของ Magnusson and Endler (1997) ที่มีสาระสำคัญว่า พฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์เกิดจากสาเหตุที่สำคัญอย่างน้อย 4 สาเหตุ คือ 1) สาเหตุทางสถานการณ์ (Situational factor) 2) สาเหตุทางจิตลักษณะเดิม (Psychological traits) 3) สาเหตุร่วมระหว่างจิตลักษณะเดิมกับสถานการณ์ ที่เรียกว่า ปฏิสัมพันธ์แบบกลไก (Mechanical interaction) และ 4) สาเหตุทางจิตเดิมตามสถานการณ์หรือเรียกว่าปฏิสัมพันธ์แบบในตน (Organismic interaction) ขณะที่พฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษา อยู่ในกลุ่มพฤติกรรมพัฒนาตนเองและสังคม เป็นพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ ซึ่งเป็นกลุ่มพฤติกรรมหนึ่งใน 4 กลุ่ม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2544) ของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของคนไทย และมีผลการวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม เช่น ดุจเดือน พันธุมนาวิน (2556) ที่ศึกษาปัจจัยเชิงเหตุและผลของพฤติกรรมเสี่ยงอย่างมีสติของนักศึกษาระดับมัธยมศึกษา และวิจัยของ นีออน วัฒนประดิษฐ์ (2557) ที่ศึกษาระบบดัชนีความไว้วางใจอย่างฉลาดของนักศึกษาปริญญาตรีมหาวิทยาลัยในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยที่งานวิจัยทั้งสองเรื่องได้ใช้กรอบแนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์ จากผลดังกล่าวยังสอดคล้องกับผลการวิจัยก่อนหน้านี้ที่ศึกษารูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของจิตลักษณะหรือพฤติกรรมของครู เช่น สราวุธ วรเวก (2563) ได้ศึกษารูปแบบบริหารการพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี พบว่า รูปแบบปัจจัยเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสอนของครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยผ่านเกณฑ์ค่าสถิติอย่างน้อย 4 จาก 5 ประการ รูปแบบ (Model) สามารถอธิบายพฤติกรรมการสอนของครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดีได้ ร้อยละ 86 และประกิต สิงห์ทอง (2560) ได้ศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 พบว่า การทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบโมเดลมีความตรงเชิงโครงสร้าง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 4 ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติทั้ง 2 ส่วน คือ 1) รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษา ที่ดำเนินการโดยผู้บริหารในความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/75 2) รูปแบบการพัฒนาเพื่อส่งเสริมจิตลักษณะสำคัญของครูอาชีวศึกษา โดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรม ดำเนินการโดยคณะกรรมการในความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ และเมื่อพิจารณาเป็นรายคณะกรรมการ ผลการประเมิน มีค่าเฉลี่ยร้อยละสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ร้อยละ 70/75 เช่นกัน ผลวิจัยที่เป็นเช่นนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาที่ เช่น งานวิจัยของสรายุทธ วรเวก (2563) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาครูเพื่อสร้างนักเรียนให้เป็นคนดี พบว่า รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมร้อยละเท่ากับ 90.52 และผลงานวิจัยของ วิภาดา ศรีจอมขวัญ (2556) ที่ศึกษารูปแบบการบริหารการพัฒนาสมรรถนะครูอาชีวศึกษาไทย พบว่า รูปแบบมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ จากผลวิจัยดังกล่าวสามารถอภิปรายได้ในสองประการสำคัญ คือ ประการแรก รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ ที่ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ ได้พัฒนาจากองค์ความรู้ทางวิชาการที่น่าเชื่อถือ คือ เป็นผลของการวิจัยที่ได้พบปัจจัยเชิงสาเหตุที่สำคัญของพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้ ประกอบกับการตรวจสอบรูปแบบการพัฒนาครูอาชีวศึกษา ซึ่งได้พบว่า รูปแบบดังกล่าว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Model Fit) และเสริมด้วยข้อเสนอแนะทางการบริหารรูปแบบการพัฒนาดังกล่าวจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์โดยตรง ทำให้ได้รูปแบบที่ค่อนข้างชัดเจนครบถ้วน ประการที่สอง ในการวิจัยระยะที่ 2 ซึ่งมี 2 ส่วน คือ 1) แนวทาง (รูปแบบ) การบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษา ซึ่งการบริหารการพัฒนาเป็นบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารที่ดำเนินการ และ 2) แนวทาง (รูปแบบ) การพัฒนาเพื่อส่งเสริมจิตลักษณะสำคัญของครูอาชีวศึกษาโดยใช้โปรแกรมการฝึกอบรมด้วยการมอบหมายให้ดำเนินการโดยคณะกรรมการ โดยแยกตามการบริหารวงจรคุณภาพของ Deming (P-D-C-A) ทั้งหมด 4 ด้าน ผ่านการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผ่านเกณฑ์ทั้งรายด้าน และโดยรวมสูง เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70/75 จึงมีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ ทำให้มีความมั่นใจในการนำไปใช้จริงในระดับที่สูง เพราะการพัฒนาที่มีพื้นฐานทางวิชาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานวิจัยนั้นมีโอกาสทำได้สำเร็จสูงกว่าโครงการพัฒนาอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยขาดพื้นฐานข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งสอดคล้องกับทัศนะของนักวิชาการที่มีประสบการณ์สูงในการวิจัยและการพัฒนา (Nation, 2003, อ้างถึงในของ สรายุทธ วรเวก, 2563) เห็นว่าโครงการพัฒนาที่มีทฤษฎีรองรับ มักประสบผลสำเร็จ และเป็นโครงการที่ยั่งยืนกว่าโครงการที่ไม่มีทฤษฎีรองรับ ซึ่งหมายถึงการมีพื้นฐานความรู้ว่าอะไรคือสาเหตุของผลที่เป็นที่ต้องการของโครงการ โดยความรู้เรื่องสาเหตุกับผลต้องมาจากผลงานวิจัย

สรุปองค์ความรู้

การศึกษารูปแบบการพัฒนาครูนี้เป็นการบูรณาการผลจากการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบเป็นขั้น (Stepwise multiple regression) และการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพล (Path analysis) ทำให้ได้องค์ความรู้ทางวิชาการ ที่เป็นแนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิต ครูอาชีวศึกษาจะมีพฤติกรรมแสวงหาและใช้องค์ความรู้มากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยจิตลักษณะเดิม 2) กลุ่มปัจจัยสถานการณ์ทางสังคม และ 3) กลุ่มปัจจัยจิตลักษณะตามสถานการณ์ ซึ่ง 3 กลุ่มปัจจัยนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมแสวงหาองค์ความรู้ และพฤติกรรมใช้อองค์ความรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม

การพัฒนาพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายนี้ควรเริ่มต้นเป็นอันดับแรก ด้วยการพัฒนาจิตลักษณะเดิม 2 ประการ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน อันดับสองพัฒนาปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคม 3 ประการ คือ การได้รับการสนับสนุนทางสังคม บรรยากาศภายในสถานศึกษา และการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์ จากนั้นอันดับสาม พัฒนาทัศนคติที่ดีต่อการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ แล้วถ้ามีการพัฒนาทักษะการแสวงหาและการใช้องค์ความรู้เพิ่มด้วย ก็คาดว่าจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาพฤติกรรมทั้งสองประการได้ ซึ่งปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม ปัจจัยด้านจิตลักษณะตามสถานการณ์ และพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ จัดให้มีการพัฒนาได้โดยตรงโดยใช้กระบวนการฝึกหรือการจัดโครงการ/กิจกรรม ส่วนปัจจัยด้านสถานการณ์ทางสังคมต้องสื่อสารทำความเข้าใจภายในสถานศึกษาและจัดให้มีการเปลี่ยนแปลงโดยฝ่ายบริหาร จากการดำเนินการเป็นลำดับดังกล่าว คาดว่าจะส่งผลต่อพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาให้เกิดผลดีและประสบความสำเร็จได้ ดังภาพ 3

ภาพ 3 แนวทางการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. เครื่องมือที่สร้างขึ้นในการวิจัยนี้ ได้ดำเนินการสร้างตามกระบวนการตามหลักวิชาการอย่างเคร่งครัด ทำให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพดีและมีคุณภาพ ซึ่งนักวิจัย หรือผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้กับกลุ่มตัวอย่างที่คล้ายกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยนี้ได้
2. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถนำองค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุ รูปแบบการพัฒนาครูอาชีวศึกษา หรือการบริหารรูปแบบการพัฒนาครูอาชีวศึกษาไปใช้กำหนดเป็นนโยบายในการพัฒนาพฤติกรรมการแสวงหาและใช้องค์ความรู้ของครูอาชีวศึกษาได้

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ พบผลของกลุ่มตัวแปร 3 กลุ่มที่มีองค์ประกอบเป็นตัวแปรต่าง ๆ ที่มีตัวแปรทั้งสนับสนุนและไม่สนับสนุน ดังที่พบในการทำนาย จึงควรที่จะประมวลเอกสารและสรรหาตัวแปรปัจจัยเชิงสาเหตุมาเพิ่มเติม หรืออาจลดตัวแปรที่ไม่สำคัญบางตัว เพื่อเพิ่มร้อยละของการอธิบายให้มากขึ้น

2. การวิจัยนี้ได้พบปัจจัยเชิงสาเหตุสำคัญของการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้แต่ผลวิจัยที่พบเป็นเพียงระดับความสัมพันธ์ การที่จะนำรูปแบบไปใช้พัฒนาจริงจึงควรจะมีการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบนี้ในขั้นต่อไป

3. นักวิจัยทางการศึกษา อาจใช้รูปแบบการบริหารการพัฒนาครูอาชีวศึกษาในการแสวงหาและใช้องค์ความรู้เพื่อยกระดับวิชาชีพและคุณภาพชีวิตนี้เป็นต้นแบบในการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณลักษณะสำคัญของครูในสังกัดอาชีวศึกษาหรือสังกัดอื่น ๆ ต่อไป

References

- Division of Research Administration. (2016). Blueprint Thailand 4.0 the model for Thailand to be stable, prosperous and sustainable. Retrieved August 19, 2022, from <https://waa.inter.nstda.or.th/stks/pub/2017/20171114-draeqa-blueprint.pdf>
- Duangdean Bhunthumanavin. (2001). Theory of Ethics tree, The research and development for personnel which is an high advance with social science behavior (4th ed.) Bangkok : Faculty of Social Development, National Institute of Development Administration.
- Duchdean Bhunthumanavin. (2010). The Success of Mathematics teachers's development by practicing of mental traits and integration skills : The output from the second research. The Journal of Behavioral Science : the system of Thai behavior, 7(1), 66-109.
- Duchdean Bhunthumanavin. (2013). Antecedents of Mindful Risk-Taking Behavior in Secondary School Students. A Path Analytic Approach : The research and development for Thai behavior, National Research Council of Thailand, Bangkok.
- Duchdean Bhunthumanavin and Amporn Mekanong. (2004). Antecedents and Consequences Concerning Students'Development Behaviors of Secondary School Mathematics Teachers. The research, National Research Council of Thailand, Bangkok.
- Neon Pinpradit. (2014). The Research of Social trust index system like the wise of undergraduate students Universities in the three southern border provinces. A Path Analytic Approach : The research and development for Thai behavior, National Research Council of Thailand, Bangkok.
- Prakit Singtong. (2017). The Development indicators of Teacher Competency in 21st century in Schools Under the Primary Educational Service Area Offices in Northeastern. Journal of Educational Administration, Khon Kaen University, 13(1), 67-76.
- Prapawadee Suebson and Naruemon Raksasuk. (2003). Main issue about information source In the information management seminar series. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Pajaree Songseree and Wichuda Kijtorntam. (2017). Psychosocial Factors Related to Inquire Learning Behaviors and Skills in Twenty First Century Skills of the Lower Secondary Students. Journal of Behavioral Science, 23(1), 169-186.
- Phichete Julrod. (2019). The Behavior of Using Social Networking for Teaching of Teachers in Private schools in Chiang Mai. Journal of Educational Studies, 13(1), 75-88.

- Piputh Sornpailoon. (2020). A model to Enhance Dedicated working Behaviors of Teachers in Schools Under Bangkok Metropolitan Administration. (Doctoral Dissertation). Universit Wipada Srijomkhan. (2013). The Administrative Model to Develop the Thai Vocational Teachers Competency. (Doctoral Dissertation). Ramkhamhaeng University. Bangkok.
- Siwakhan Thimachai. (2009). Psycho - Social Factors Related to the Self - Improvement Behaviors of Official Teachers in the Office of Yasothorn Educational Service Area 2. (Master's Thesis). Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani.
- Supawadee Boonyawong. (2009). The Causal Factors of Teacher Behaviors in Conducting Learner Developing Activities for Enhancement of Desirable Attributes. (Research Report). Budget allocation from National Government for Thaksin University: Songkhla.
- Sarayuth Woraweg. (2020). An administrative Model for the Teacher Development for Enhancing Students to be Good People. (Doctoral Dissertation). University of Phayao. Phayao.
- Office of the Secretary of the National Strategy Committee. (2018). National Strategy 2018-2037. Bangkok: Office of the National Economic and Social Development Board.
- Amornrat Horpram. (2018). Psycho-Social Factors Related to Teachers Responsibility under the Office of Ubon Ratchathani Educational Service Area 5. (Master's Thesis). Ubon Ratchathani Rajabhat University, Ubon Ratchathani.
- Chen, S. J. (1969). Stress, Bunout and Social Support among Teachers in Taiwan (China). Dissertation Abstracts International, 57(1), 41.
- Magnusson and Endler. (1977). The Interaction Model of Anxiety: An Empirical Test in an Examination Situation. Canadian Journal of Behavioural Science, 9(2), 18-21.
- March, J. G. (1991). Exploration and exploitation in organizational learning. Organization science, 2(1), 71-87.
- Nation, M., et. al.,. (2003). What works in prevention: Principles of effective prevention programs. American Psychologist, 58(6/7), 449-456.
- Popadiuk and Vidal. (2009). Measuring knowledge exploitation and exploration: An empirical application in a technological development center in Brazil. Sao paulo, 19(1-16).

